

Nesúťažné filmy a osobnosti slovenského umenia spestria Envirofilm 2011

Slovenský filmový ústav Bratislava pripravil aj tohto roku niekoľko filmov, ktoré obohatia program 17. ročníka Envirofilmu. Inšpirácia bola daná. Rok 2011 – Medzinárodný rok lesov, ktorý vyhlásila OSN, a 115. výročie kinematografie na Slovensku (prvý film na dnešnom území Slovenska bol uvedený v roku 1896).

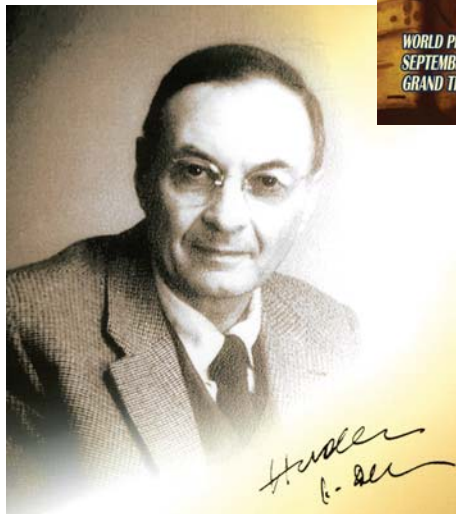
Začiatky kinematografie na Slovensku

Film – najmladšie, najuniverzálnejšie a najmodernejšie z umení XX. storočia, bol po dlhé roky na Slovensku len veľkým snom. Keď sa na Slovensku nefilmovalo, prichádzali k nám českí aj zahraniční filmári a zachytávali na celuloide krásy Slovenska. Najskôr prišli americkí Slováci a nakrútili film *Jánošík* v roku 1921, po nich Karol Plicka nasnímal na Slovensku rozospievanú a roztancovanú symfóniu Slovenska, film *Zem spieva* (1933). V roku 1935 nakrútil zvukového *Jánošíka* režisér Martin Frič s Paľom Bielikom v hlavnej úlohe. Organizovaná filmová tvorba na Slovensku začala v roku 1940. V roku 1945 bol film zoštátnený, začala pravidelná filmová tvorba na Slovensku. V roku 1946 bol na Slovensku nakrútený po vojne prvý celovečerný hraný film *Varuj..!*

Naši rodáci – preslávili nás v cudzine

Zmenil tvár Šanghaja (2010, SR, 68 min.)

Tento celovečerný dokument je venovaný slovenskému architektovi Ladislavovi Hudecovi (8. 1. 1893 Banská Bystrica – 20. 10. 1958 Berkeley – USA), ktorý v rokoch 1918 – 1947 realizoval v Šanghaji (Čína) 63 stavieb, z ktorých asi tretina dodnes patrí k čínskym národným pamiatkam. Film hovorí aj o jeho rodine – troch deťoch a manželke. Na Slovensku bol dlhé roky takmer neznámy. Existovalo o ňom minimum informácií. Veľkou inšpiráciou pre režiséra filmu Ladislava Kaboša bol prof. Štefan Šlachta, ktorý pripravil výstavu *Návrat odídených* o slovenských architektoch tvoriacich v zahraničí. Ladislav Hudec sa totiž stal otcom ázijských mrakodrapov, autorom prvých konštrukcií z legovanej odľahčenej ocele. Všetko bolo potrebné vypátrať a vyhladať v archívoch. Režisérovi sa podarilo najskôr objaviť jeho dcéru Alesu, po nej synov Thea v Kanade

Ladislav Hudec – muž, ktorý zmenil tvár Šanghaja

Film *Zmenil tvár Šanghaja* bol premiérovou uvedený 3. septembra na Expo Šanghaj 2010 (na snímke plagát k tejto udalosti)

a nakoniec aj Martina v Monte Carle. Kabošov syn Michael bol kameramanom filmu (na kamere sa v menšej miere podieľal aj Dodo Šimončič). Michael objavil v Kanade vzácne Hudecove dokumenty na 16 mm filme, ktoré nafilmoval v rokoch 1927 – 1938. Vo filme boli nasnímané jeho stavby. Polovica z nich sa zachovala dodnes. L. Hudec filmoval aj na Slovensku (Banská Bystrica, Banská Štiavnica), v Prahe, Budapešti, Kanade, Španielsku, Japonsku a hlavne v Číne. V rokoch 1933 – 1934 realizoval 22-poschodový Park Hotel, po dve desaťročia najvyššiu budovu v Ázii. V Šanghaji postavil vyše 60 stavieb. 26 jeho stavieb Číňania v nedávnej dobe zrekonštruovali. Hudec v Šanghaji vlastnil aj dve kiná. Na Slovensku postavil svoju prvú a jedinou stavbu Kostol Panny Márie Kráľovnej vo Vyňniach. L. Hudec sa narodil v Banskej Bystrici. Po dlhé roky ho svet považoval za „maďarského, kanadského a amerického architekta“. O jeho slovenskom pôvode sa nepísalo. Žil v Rakúsko-Uhorsku, dlhé roky aj v USA, v Berkeley. Na Slovensku si želal byť aj pochovaný (v roku 1970 boli jeho pozostatky uložené na evanjelickom cintoríne v Banskej Bystrici). Číňania poznajú Hudeca podľa jeho čínskeho mena La-s'-luo Wu-ta-kche.

Drak sa vracia 80-ročný Eduard Grečner

Jubilant slovenskej kinematografie

22-poschodový Park Hotel z dielne arch. L. Hudeca bol po dve desaťročia najvyššou budovou v Ázii

Toho roku si pripomíname tvorbu troch slovenských režisérov, osemdesiatnikov. Dvaja z nich – Martin Hollý (11. 8. 1931 Košice – 18. 3. 2004 Bratislava) a Otakar Krivánek (18. 9. 1931 Levoča – 1. 10. 1997 Bratislava) sú už po smrti. Tretí z nich – Eduard Grečner (21. 9. 1931 Kopčany), sa predstaví divákovi filmom *Drak sa vracia* (1967). Film bol nakrútený podľa novely Dobroslava Chrobáka. Divákovi ponúka baladu o láske, nenávisti a hľadaní cesty z osamelosti. V hlavnej úlohe divácividia českého herca Radovana Lukavského ako Martina Lepiša – Draka a Emíliu Vášaryovú ako Evu. Ilja Zeljenka získal za hudbu k filmu *Igrica* 1968. Eduard Grečner nakrútil pre kiná celovečerné filmy *Každý týždeň sedem dní*, *Nylonový mesiac*, *Pozemský nepokoj*, *Jaškov sen* a niekoľko filmov pre televíziu, napr. *Čarodejnica*, *Mŕtve oči*, *Pribeľská vzbura Janka Kráľa*.

Ladislav Kaboš v Šanghaji. V pozadí Kostol pamiatky Christiana Moora – dielo L. Hudeca

Nevesta hôľ – Milan Kňažko

Z celovečerných hraných filmov k Medzinárodnému roku lesov je v programe film *Nevesta hôľ* (1971) režiséra Martina Ťapáka s Milanom Kňažkom v hlavnej úlohe. Režisér Martin Ťapák sa venoval hlavne filmom o ľudovej kultúre a slovenskom folklóre. Pripomeňme z jeho tvorby aspoň filmy *Tanečné miniatúry*, *Rok na dedine*, *Živý bič*, *Rysavá jalovica*, *Mišo*, *Balada o Vojtovej*

Eduard Grečner

Zdroj: © Slovenský filmový ústav – Fotoarchív

Maríne, *Pacho*, *hybský zbojník*, *Plavčík a Vratko*, *Popolvár najväčší na svete* a i. Milan Kňažko (nar. 28. 8. 1945) bol ministrom kultúry SR, generálnym riaditeľom TV JOJ, výrazne sa angažoval v politike, z filmov spomeňme – *Hodiny*, *O sláve a tráve*, *Návrat Jána Petru*, *Kohút nezaspieva*, *Dobré holuby sa vracajú*, *Posledný motýľ*. Jeho najnovší film *Lidice* (2011) sa dostane čo nevidieť do slovenských kín.

Foto: Antra Antalová, Elena Považanová

Nevesta hôľ

Zdroj: © Slovenský filmový ústav – Fotoarchív

Film *Nevesta hôľ* bol inšpirovaný románom Františka Švantnera. Baladický príbeh je situovaný do slovenskej horskej oblasti pred druhou svetovou vojnou. Mladý horár (Milan Kňažko) sa po rokoch vracia do rodnej dediny. Vďaka stretnutiu s dedinským dievčaťom – Zunou (Mária de Riggová) spoznáva nielen samého seba, ale aj prírodu a svet.

115 rokov kinematografie na Slovensku 90-ročný Jánošík 1921

V roku 2011 si pripomíname niekoľko okrúhlych jubileí slovenskej kinematografie. Dva z nich si pripomenieme aj na tohtoročnom Envirofilme. Pred 115 rokmi boli premietané na dnešnom území Slovenska prvé filmy – v Košiciach 19. 12. 1896 a 25. 12. 1896 v Bratislave. Pred 90 rokmi, v roku 1921, mal premiéru prvý slovenský celovečerný hraný film *Jánošík*. Film režíroval Jaroslav Siakel. V hlavnej úlohe *Jánošíka* uvidia diváci Theodora Pištka a Máriu Fábryovú ako Aničku. V roku 1970 tento film venoval Slovenskému filmovému ústavu Ján Závodný. 50 rokov ho opatroval vo svojej chicagskej garáži. V roku 1975 bol film rekonštruovaný a ozvučený. UNESCO ho zaradilo v roku 1995, pri príležitosti storočnice svetovej kinematografie, do Zoznamu Svetového kultúrneho dedičstva.

Rok 2011 – Medzinárodný rok lesov

Pásmo krátkych filmov 1945 – 1991 (105 min.)

Prvý film na dnešnom území Slovenska nakrútili uhorskí filmári už v roku 1904. Pravidelná tvorba filmov na Slovensku začala v roku 1940 v spoločnosti Nástup. Okrem týždenníkov sa nakrúcali aj krátke dokumentárne filmy, dokonca aj animovaný film. Pre Envirofilm sme zostavili pásmo slovenských dokumentárnych filmov na tému – slovenské lesy:

Zelené priehrady (1950, r. Karol Skřípský) – o dôležitosti lesov ako vodných zdrojov,

Dobytie pustatiny (1955, r. Ján Beer) – o zúrodnení panenskej pôdy na južnom Slovensku,

Drevorubači (1957, r. Jaroslav Pogran) – o práci drevorubačov v slovenských lesoch podľa námetu a scenára Martina Slivku.

Goralí (1958, r. Jaroslav Pogran) – o živote horalov a ich boji s prírodnými živlami,

Foto: Anton Podstraský, Milan Švehlík

Drak sa vracia

Zdroj: © Slovenský filmový ústav – Fotoarchív

Foto: autor neznaný

Jánošík 1921

Zdroj: © Slovenský filmový ústav – Fotoarchív

Tatranský národný park (1958, r. Karol Skřípský) – o flóre a faune tatranskej prírody,
Život na mokradiach (1991, r. Andrej Kristín) – život na ohrozených, zákonom chránených unikátnych biotopoch – mokradiach.

Štefan Vraštiak

Mediálna spolupráca:

